

службеницима (Службени лист ФНРЈ бр. 100/49). Наиме, треба разликовати материјална права у погледу којих су задружни службеници изједначени са државним службеницима од остваривања и заштите тих права. Према томе, изједначење се односи на материјална права, а у погледу њихове заштите има се применити Закон о решавању радних спорова, што значи да је надлежан срески као радни суд без обзира на вредност спора (Збирка одлука врховних судова. I. Београд 1952, правни случај бр. 299). Међутим, у пракси Врховног суда АПВ ово становиште је прихваћено тек средином 1953, јер је овај суд током 1952 и почетком 1953 донео неколико погрешних решења, одређујући надлежност окружног суда на основу чл. 18 Закона о државним службеницима (Решење Гж 218/52 од 27 септембра 1952 и Гж 60/53 од 28 фебруара 1953), мада је напр. Окружни суд у Панчеву одлучио правилно да је за тужбу надлежан срески као радни суд (Решење Г 925/52 од 21 јануара 1953). На основу измењене праксе Врховни суд АПВ је одобрио (Решење Гж 175/53 од 19 јуна 1953) правилно становиште Окружног суда у Сомбору (Решење Г 151/53 од 26 марта 1953) и поводом сукоба надлежности предмет тужиоца — задружног службеника доставио Среском суду у Кули на расправљање.

Др. Карољ Ђетваи

ПРЕУЗИМАЊЕ ДУГА. — ОСЛОБОЂЕЊЕ СТАРОГ ДУЖНИКА ОД ОБАВЕЗЕ

„Пресудом Окружног суда делимично је уважен тужбени захтев и обавезан туженик В. М да плати тужиоцу 53.961,82 динара на име дуга, 4% камате од 28-VIII-1951 год. и парничне трошкове, а одбијен је захтев да се солидарно са В. М. обвезе и туженик В. И., зато што је В. М. пристао да тужиоцу плати спорни износ и тиме прими на себе дуг В. И., тако да нема места изрицања солидарне обавезе.

По жалби тужиоца Врховни суд је преиначио првостепену пресуду и обвезао туженика В. И. из ових разлога:

„Погрешан је правни став суда првог степена, да је обавеза В. И. да плати дуг, који признаје, престала услед чињенице да је туженик В. М. примио на себе обавезу да плати дуг В. И. јер цесија дуга ослобођава обавезе главног дужника само у том случају, ако и поверилац пристане на такву цесију, што у конкретном случају не стоји, пошто је тужилац управо проширењем тужбе и на В. И. јасно испољио свој став а наиме да не испушта из обавезе В. И.”

(Пресуда Врховног суда НР Србије ГЖ 102/52 од 22 фебруара 1952, објављена у *Збирци одлука врховних судова*, I, Београд, 1952, бр. 119, стр. 134).

1. Потребно је одмах указати на то да пресуда Врховног суда НР Србије употребљава термин цесија дуга за означавање преузи-

мања или пријема туђег дуга, дакле за означавање промене дужника. Овај термин одговара терминологији француских аутора (*cession de dette*), али француски *Code civil* не познаје преузимање дуга. Наш термин је пријем или преузимање дуга и он одговара термину *Schuldübernahme* из аустриског права одакле је ова установа прешла у наше право. Термин цесија или уступање тражбине употребљава се код нас за означавање промене повериоца.

2. У случају који је био пред судом радило се о томе да је једно треће лице било преузело одговорност за туђи дуг.

Преузимање одговорности од стране трећег лица за дужникову обавезу (интерцесија) може да се изврши на разне начине: 1) Треће лице може се обвезати да плати дуг, ако га дужник не би исплатио. Оно тада одговара *после* главног дужника. За овај случај интерцесије важе правила о јемству. 2) Треће лице може се обвезати да плати дуг *пored* старог дужника. За ову врсту интерцесије важе правила о заједничкој, или о солидарној облигацији. Нови дужник постаје садужник. 3) И најзад треће лице може ступити у већ постојећи облигациони однос *место* старог дужника. Тада нови дужник заузима потпуно место старог дужника. Само у овом случају имамо преузимање или пријем дуга. За ово је потребан споразум између новог дужника, старог дужника и повериоца. Српски грађански законик о томе има правило у § 872 који је гласио: „Може дужник место себе другог дужника као платца, који ће га заменити, у замену ставити, и свога поверитеља на њега ради исплате дуга свога упутити. И ово ће бити тврдо и стално ако на то и упућени поверитељ тј. заменопримац пристане, тј. ако овога место дужника за платца (место платца), као заменитеља дужникова прими, и сам исти заменитељ пристане, и од заменодавца обвезу његову преузме.“

Кад је извршио преузимање дуга нови дужник дугује повериоцу управо оно што му је дуговао стари дужник. Према томе, преузимањем дуга од стране новог дужника не мења се садржина облигације. Што се тиче односа између старог дужника и повериоца, у принципу, преузимањем дуга од стране новог дужника, стари се дужник не ослобађа обавезе. Он остаје и даље у обавези, али се његов положај мења. Од дужника првог реда, он постаје дужник другог реда. Он јемчи повериоцу да ће се моћи наплатити од новог дужника, те ако не успе да се од њега наплати, да може да тражи исплату од њега, старог дужника. Та правила изражавао је Српски грађански законик овако: „Како је замена са вољом ове све тројице учињена, онда се заменопримац по реду има држати заменитеља, тј. новог примљенога дужника, а не заменодавца, свога старог дужника“ (§ 873). „Ако су и заменопримац и заменитељ примили поднесену замену али заменитељ не исплати на време дуг, онда ће се заменопримац обратити на заменодавца и овај ће га намирити мо-

рати по оном закону по ком уступитељ пријемнику одговарати мора за уступљени дуг” (§ 878).

Само ако је поверилац изјавио да ослобађа старог дужника од обавезе, или се то може извести из околности случаја, овај неће одговарати у случају неиспуњења од стране преузимаоца дуга. Правило Српског грађанског законика о томе било је ово: „Ако заменопримац прихватајући заменитеља, овога као за свога платца тако прими, да заменодавца пусти, онда се заменодавац ослобађа, и не одговара за дуг, намирио се онај, не намирио. То бива, кад се заменопримац нарочито изјасни, или кад делом покаже, пошто од себе признање дужника да, или обвезу врати” (§ 879).

3. Од преузимања дуга треба разликовати преузимање испуњења (Erfüllungsübernahme). Оно се догађа када неко изјави само дужнику да ће испунити његову обавезу према повериоцу. У том случају обећалац је обвезан према дужнику да изврши своја обећања и одговараће му ако не исплати његовог повериоца. Новелирани Аустриски грађански законик прописује да у овом случају поверилац не задобија непосредно никакво право према обећаоцу, те не може захтевати исплату од њега (§ 1404). Код нас би се могло бранити и супротно гледиште пошто би се такво обећање могло сматрати као уговор у корист трећег (повериоца), а из таквог уговора трећи стиче код нас директно право обавези према обећаоцу. Али и по том гледишту дужник остаје и даље у обавези и поверилац може захтевати од њега исплату без обзира на то што је друго лице на себе преузело испуњење његове обавезе.

С друге стране кад неко уговором са повериоцем прими на себе туђи дуг, по правилу, дејство таквог уговора је да поверилац поред старог дужника добија још једног дужника. Само изузетно, ако су то стране нарочито уговориле или то несумњиво излази из околности случаја, имаћемо преузимање дуга у случају када је о томе закључен уговор само између повериоца и новог дужника

4. Као што се из овог кратког прегледа види, стари дужник одговара увек повериоцу, не само када је нови дужник ступио у обавезу поред њега и у случају преузимања испуњења, него и у случају преузимања дуга. Разлика је у томе што у случају преузимања дуга стари дужник одговара тек ако нови дужник не исплати на време дуг. Према томе, у случају који је био пред судом, стари дужник (В. И.) је исправно осуђен да исплати цео износ дуга повериоцу. Из чињеница садржаних у објављеном материјалу не види се сасвим јасно да ли се у овом случају радило о ступању новог дужника поред старог или о преузимању испуњења или о преузимању дуга. Али, чак и ако претпостављамо најповољнији случај за старог дужника, тј. ако претпоставимо да је извршено преузимање дуга, он је био дужан да исплати дуг повериоцу, пошто га преузи-

малац није исплатио о року, што излази из чињенице да је поверилац био принуђен да га тужи суду.

5. Међутим судећи према последњој реченици пресуде Врховног суда, у овом случају није се ни радило о преузимању дуга. Тамо стоји да је тужилац „управо проширењем тужбе и на В. И. (старог дужника) јасно испољио свој став, а наиме да не испушта из обавезе В. И.“ То може значити једино да се поверилац није дотле изјаснио, а пошто без његовог пристанка не би могло бити речи о преузимању дуга, то би излазило да се у овом случају није могло судити као у случају преузимања дуга. Нови дужник се, може бити, био обавезао поред старог дужника или је био преузео испуњење. Окружни суд каже да је В. М. (нови дужник) био „пристао да тужиоцу плати спорни износ и тиме прими на себе дуг В. И.“, али ми не видимо да ли је и поверилац био на то пристао. Међутим, о непознатим чињеницама не вреди нагађати. Стари дужник је у сваком случају исправно обавезан да исплати дуг повериоцу, али, судећи по последњој реченици, његова одговорност не заснива се на правилу по коме код преузимања дуга стари дужник одговара, ако нови дужник не исплати дуг на време.

Љубиша Милошевић

ОДГОВОРНОСТ ДРЖАВЕ ЗА ШТЕТУ КОЈУ ПРОУЗРОКУЈУ ДРЖАВНИ СЛУЖБЕНИЦИ. -- ПОЈАМ НЕЗАКОНИТЕ РАДЊЕ

1. Члан 99 ст. 2 Уставног закона ФНРЈ од 13 јануара 1953 године прописује да „држава одговара за штету коју службеници својим незаконитим радом учине грађанима или правним лицима“ и затим да држава „има права на накнаду од службеника који је својим незаконитим радом штету учинио“.

Овом одредбом Уставног закона начелно је измењена одговорност државе за штету коју грађанима проузрокују државни службеници. По Закону о државним службеницима државни службеник је одговарао лично, а држава само јемчила под одређеним условима (чл. 40). Међутим, сада се Уставним законом прокламује начело непосредне одговорности државе, а држава се може регресом наплатити од службеника. Овај систем непосредне одговорности државе постојао је код нас и раније по Закону о служби у Југословенској армији (чл. 10), а по Општем закону о народним одборима већ је било уведено начело непосредне одговорности народних одбора (чл. 29). После наведене одредбе Уставног закона нема више ове разноликости у одговорности већ у свим случајевима за штету коју грађанима проузрокују службеници одговара непосредно држава односно народни одбори.